

Waarom (geen) gratis schoolmaaltijden?

Als u onlangs de stemtest afnam, moest u beslissen over de stelling “leerlingen in de lagere school moeten gratis schoolmaaltijden krijgen”. De meningen van de partijen zijn erg verdeeld en u kan zich waarschijnlijk bij meerdere meningen aansluiten. Dus gaat u dan akkoord, of niet? En, waarom is dit eigenlijk een belangrijke kwestie, wanneer de huidige minister van onderwijs Ben Weyts (N-VA) nog niet zo lang geleden stelde dat het niet de taak van de scholen of leerkrachten mag zijn om de leerlingen van gezonde voeding te voorzien?

Kinderen blijven met lege (of ongezonde) brooddozen naar school komen. Het lijkt een groter wordend probleem in het Vlaamse onderwijs. Vergeleken met al onze buurlanden is België ook het enige land zonder een overkoepelend beleid omtrent maaltijden op school. Daar moet dringend iets aan gedaan worden. Ontdek in onderstaande [video](#) waarom het gratis aanbieden van maaltijden op school als mogelijke oplossing opnieuw op tafel ligt.

Gratis maaltijden aanbieden op school verhoogt dus niet enkel de gezondheid van de leerlingen, die volle buiken hebben ook een positief effect op hun leerresultaten. Meerdere Amerikaanse onderzoeken rapporteren een positief effect van universele gratis schoolmaaltijden op zowel taal- als wiskundeprestaties. Daarom vinden onderzoekers het zeker een verantwoordelijkheid van het onderwijs en is ook de huidige aandacht in de politiek terecht. In de video leerde u echter ook over de verschillende manieren waarop maaltijden kunnen aangeboden worden op school. Welke dan de juiste is, daar zijn de meningen van de partijen over verdeeld. Recent Vlaams onderzoek geeft nochtans duidelijk aan dat niet elk initiatief dezelfde impact heeft.

Wat zegt Vlaams onderzoek?

De stad Gent maakte in het project 'lekker(s) op school' budget beschikbaar en liet aan de deelnemende scholen over hoe zij dat zouden inzetten om voeding te voorzien op hun school. Onderzoekers aan de HOGENT en HIVA (KULeuven) bestudeerden de effecten van drie verschillende vormen van gratis schoolmaaltijden binnen acht kleuterscholen in Gent. Zij vonden duidelijke verschillen in impact tussen universele gratis maaltijden en maaltijden met kortingen op basis van het inkomen van de ouders. Daarnaast vergeleken ze ook het voorzien van volledige warme maaltijden met enkel een 10-uurtje of het 'pimpen' van de brooddoos.

Warme maaltijden voor alle kinderen

Enkele scholen kozen voor een kosteloos programma waarbij alle kleuters kunnen genieten van een gezonde warme maaltijd. Door de maaltijden gratis aan te bieden voor iedere kleuter wordt er volgens de scholen bijgedragen aan het principe van gelijke kansen. Zo biedt een van de scholen nu gratis vegetarische maaltijden aan voor alle kleuters. Iedereen krijgt hetzelfde maal, en niemand moet ervoor betalen. Door te kiezen voor vegetarische maaltijden moet er geen onderscheid gemaakt worden op basis van religieuze voorkeuren. Niemand moet betalen, waardoor vermeden wordt dat er stigma kan ontstaan en kinderen worden uitgesloten. Op die manier hoort iedereen erbij. Het samen eten wordt binnen deze scholen ook gekoppeld aan educatieve doelstellingen, zoals tellen en ordenen. Bovendien beschouwen de leerkrachten dit als een pedagogisch moment waarbij de kleuters leren over verschillende ingrediënten, vitamines en voedingswaarde. Die kennis nemen de kinderen mee naar huis, waar ze vaker het eten gaan benoemen, aldus het onderzoek.

Universal school meals

Het aanbieden van gratis maaltijden voor elk kind wordt ook benoemd als het aanbieden van universal school meals. Zoals eerder gezien in de video heeft deze vorm de meeste positieve uitkomsten. Wanneer leerlingen een gratis lunch krijgen op school, stellen onderzoekers het volgende vast: een positieve impact op schoolprestaties, gezondheidsvoordelen voor alle leerlingen (niet enkel voor diegenen uit lagere inkomensgezinnen), meer financiële middelen voor het huishouden, een afname van wangedrag van leerlingen en minder administratieve lasten voor de school. Bovendien zou ook het latere inkomen van leerlingen in dit systeem hoger liggen, waarbij het verschil het grootste is voor kinderen uit lagere inkomensgezinnen.

Wat zegt de politiek?

Er zijn een aantal politieke partijen die streven naar universal school meals. Zo pleit **PVDA** voor minder financiële drempels in het onderwijs. Ze willen dus gratis gezonde en warme maaltijden aanbieden op alle scholen. Dit is een expliciet standpunt in hun partijagenda. Ook **VOORUIT** wil ons onderwijs weer naar de top brengen. Zij strijden daarom voor een gratis gezonde maaltijd op school voor elk kind. Ook voor hen is dit een uitgesproken standpunt.

Korting op warme maaltijden

Terwijl sommige scholen gratis maaltijden uitproberen, hanteren andere scholen verschillende vormen van kortingssystemen. Kleuters in een andere Gentse school ontvangen bijvoorbeeld 100% korting op een maaltijd indien ouders een leefloon hebben. Als kleuters een school- of sociale toeslag hebben, of een zorgtoeslag bij het groeipakket, krijgen ze 80% korting op de maaltijden.

Die kortingssystemen brengen echter een grote administratieve last met zich mee. Het onderzoek merkte ook op dat, ondanks de verschillende kortingssystemen, niet alle ouders die in aanmerking komen voor korting ook effectief worden bereikt. In dit systeem kan minder worden ingezet op samen eten, waardoor niet alleen de leermomenten wegvallen, maar zo ook de kans op het stigmatiseren van de leerlingen die wel in aanmerking komen, verhoogd wordt.

Gemengd model

Het aanbieden van kortingen of gratis maaltijden aan een aantal leerlingen wordt benoemd als het gemengd model. Dit model kan sociale ongelijkheid en stigma's veroorzaken of verergeren. Leerlingen kunnen zichzelf beginnen indelen op basis van wie wel of geen gratis maaltijden ontvangt. De sociale cohesie en het gevoel van gemeenschap binnen de school zal daardoor negatief beïnvloed worden. Een ander nadeel is dat er ook altijd leerlingen zullen zijn die op basis van de vastgelegde kenmerken, net niet de grens halen. Zij worden op die manier erg benadeeld.

Wat zegt de politiek?

Toch zijn er enkele partijen die voor dit model willen kiezen. **Groen** pleit voor voedzame, lekkere en duurzame maaltijden voor elk kind. Deze maaltijden zouden gratis zijn voor de ouders met een laag inkomen. Ook op hun website wordt dit standpunt duidelijk aangekaart. Daar vermelden ze er wel bij dat het geen stigmatiserend systeem mag zijn en dus bijvoorbeeld met geanonimiseerde lunchkaarten zou moeten gewerkt worden. Ook **Open VLD** pleit voor gezonde maaltijden die gratis zijn voor kansarme leerlingen. Deze partij is het eens met de stelling op de stemtest. Op hun eigen website wordt deze stelling niet expliciet verdedigd.

Gezond 10-uurtje en pimpen brooddozen/aanvullen van brooddozen

Andere manieren waarop scholen in het project inzetten op voeding zijn het aanbieden van een gratis gezond tienuurtje of het pimpen van de brooddozen. Een van de scholen gebruikt dat 10-uurtje om de kleuters in aanraking te laten komen met diverse smaken en gezonde voeding. Daarnaast kan het opnieuw een didactisch moment zijn, waarbij kleuters bijvoorbeeld assisteren bij het klaarzetten en verdelen van de porties.

Een andere school in het pilootproject verbeterde de inhoud van de brooddozen van alle kleuters die een eigen broodmaaltijd meebrachten. Het pimpen van de brooddoos houdt in dat de school kosteloos de middagmaaltijd van de kleuters aanvult met iets voedzaam, wat net vaak ontbreekt in hun brooddoos. Daarbij worden ook de ouders van de kleuters betrokken door wekelijks, in een rotatiesysteem, te helpen met het voorbereiden van die aanvullingen, zoals onder andere het snijden van groenten. Op die manier is het niet enkel een samen eten-moment voor de kinderen, maar ook een samen eten maken-moment voor ouders.

Wat zegt de politiek?

Er is geen enkele politieke partij die specifiek pleit voor alternatieven zoals het aanbieden van een 10- of 4-uurtje of het pimpen van brooddozen. Partijen die pleiten voor een maaltijd, kiezen expliciet voor een warme maaltijd. Diegenen die het aanbieden van maaltijden geen taak vinden van de school of het beleid, kiezen resoluut om hier niets van in hun campagne op te nemen. **CD&V** maakt geen expliciet standpunt van maaltijden op school. Bij de stelling in de stemtest lichten zij dit toe. Volgens CD&V zijn warme maaltijden een lapmiddel voor een onderliggende problematiek. Volgens hen moet de onderliggende problematiek opgelost worden. Na CD&V, maakt ook **NVA** geen expliciet standpunt van de schoolmaaltijd. Zij lichten toe bij de stemtest: schoolmaaltijden zijn geen taak van de Vlaamse overheid, maar een taak voor het lokaal sociaal beleid dat op maat van de lokale inwoners moet worden afgesteld. Voor **Vlaams Belang** is het aanbieden van maaltijden geen taak van de school. Indien de school maaltijden wenst, kan deze dit in zijn eigen beleid opnemen.

Hoe dan in het lager onderwijs?

Het pilootproject 'lekker(s) op school' loopt in kleuterscholen, maar de stelling in de stemtest gaat wel degelijk over het lager onderwijs. Hoe zou een beleid rond het aanbieden van schoolmaaltijden dan uitgewerkt moeten worden in dat lager onderwijs? In de stad Leuven experimenteren al enkele lagere scholen met het uitwerken van een lokaal beleid, op aangeven van financiële ondersteuning van de stad.

Zo biedt Sancta Maria vanaf dit schooljaar warme vegetarische maaltijden aan, om twee voor hun belangrijke redenen: om de ecologische voetafdruk te verkleinen en om ervoor te zorgen dat de kinderen toegang hebben tot gezonde voeding. "Er wordt gekozen voor een wereldkeuken in plaats van traditionele Vlaamse gerechten, omdat dit beter aansluit bij de diversiteit van de stad Leuven", aldus het schoolbestuur.

Zij bieden die gezonde vegetarische maaltijden aan onder een gemend model. Om ervoor te zorgen dat alle kinderen kunnen genieten van deze maaltijden, wordt een sociale correctie toegepast voor ouders met een verhoogde tegemoetkoming. In plaats van de gebruikelijke 5 euro per maaltijd, betalen zij slechts 1,5 euro. Deze regeling wordt mede mogelijk gemaakt door financiële steun van de Stad Leuven. Indien de subsidie wordt voortgezet, of een overkoepelend beleid ontworpen wordt, is het de bedoeling van de school om het verlaagd tarief uitsluitend in te zetten voor leerlingen in kansarmoede, en niet voor alle leerlingen. "Want niets is gratis", om het met de woorden van de directeur van Sancta Maria te zeggen. Dit strookt echter niet met het advies van de onderzoekers van HOGENT en HIVA, die adviseren om gratis maaltijden in te zetten in scholen waar meer dan gemiddeld kinderen een toelage krijgen, terwijl in scholen met meer kansrijke leerlingen best wordt ingezet op gratis en gezonde tussendoortjes.

Zowel de visie van de politiek als die van de wetenschappelijke literatuur werden in dit artikel verduidelijkt. Ook de praktijk komt aan het woord. U kan het pas eens of oneens zijn met de stelling *Leerlingen in de lagere school moeten gratis schoolmaaltijden krijgen*, wanneer u voldoende weet heeft van wat er precies met schoolmaaltijden wordt bedoeld. Na het lezen van dit artikel heeft u een beter idee hoe de vraag in de stemtest te beantwoorden.